

□ **Özgür Kasım AYDEMİR**

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ

LÜBNAN TÜRKMENLERİ VE DİLLERİ

THE LEBANON TURKMENS AND THEIR LANGUAGE

ABSTRACT

In recent years the country most affected by the turmoil in the Middle East but also from past to present the Turkish presence in Lebanon is a land feature is enabled. People with a different ethnic origin and religious beliefs live together in Lebanon in January 2013, February and May, 56,000 Turks in the realized after about a month of field work'in that they have a population of over determined by us. The Turkish population of 17,500 Anatolia and Lebanon holds the country simultaneously with Turkmen. This article, with the Turkmen language on Lebanon, the field contains the results of the work of some of the data obtained. At the majority of the Turkish population living in Lebanon, including the effect of the country's education policy started to use Arabic and Turkish, not able to communicate quickly observed during the field studies. In this context, the Turkish language spoken within the borders of Lebanon, UNESCO's intangible cultural heritage, according to the criteria for endangered languages programme is evaluated, we must indicate that the 'critically endangered'.

Keywords

Lebanon, Turks in Lebanon, Turkmen, Turkish, phonetics, morphology.

ÖZET

Son dönemlerde Ortadoğu'daki karışıklıklardan en çok etkilenen ülke olan Lübnan aynı zamanda geçmişten günümüze Türk varlığının etkin olduğu bir coğrafya özelliğine sahiptir. Farklı etnik kökene ve dinî inanca sahip kişilerin bir arada yaşadığı Lübnan'da, 2013 yılının Ocak, Şubat ve Mayıs aylarında gerçekleştirdiğimiz yaklaşık bir aylık saha çalışması sonrasında Türklerin 56.000'in üzerinde bir nüfusa sahip oldukları tarafımızca belirlenmiştir. Belirtilen Türk nüfusun 17.500'ünü, Anadolu ile eş zamanlı olarak Lübnan'ı da yurt tutan Türkmenler oluşturmaktadır. Bu yazı, Lübnan Türkmenleri ile dilleri üzerine, saha çalışmasından elde edilen verilerin bazı sonuçlarını içermektedir. Lübnan'da yaşayan Türk nüfusun büyük çoğunluğunun başta ülkenin eğitim politikasının etkisiyle olmak üzere hızla Arapça kullanmaya başladıkları ve Türkçe iletişim kuramadıkları saha çalışmaları sırasında gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, Lübnan sınırları içerisinde konuşulan Türkçenin, UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras içerisindeki tehlikedeki diller programı ölçütlerine göre değerlendirildiğinde, 'kritik tehlike altında' olduğunu belirtmek zorundayız.

Anahtar Sözcükler

Lübnan, Lübnan Türkleri, Türkmenler, Türkçe, sesbilgisi, biçimbilgisi.

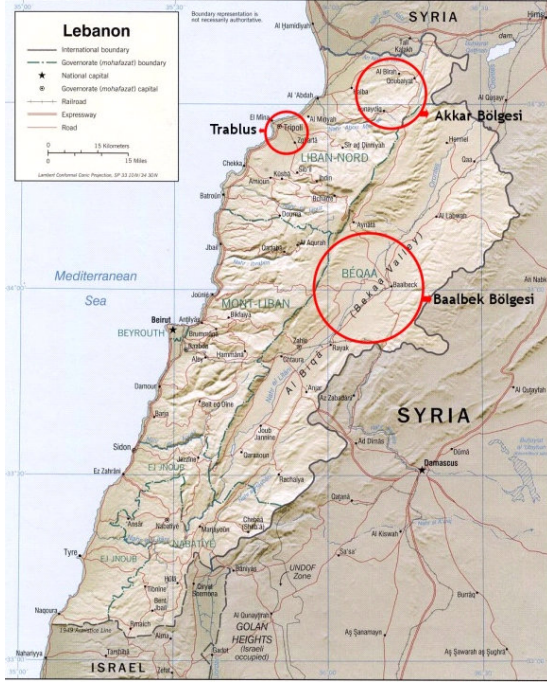
1. Giriş:

Son dönemlerde Ortadoğu'daki karışıklıklardan en çok etkilenen ülke olan Lübnan aynı zamanda geçmişten günümüze Türk varlığının etkin olduğu bir coğrafya özelliğine sahiptir. Ortadoğu'da Türklerin varlıklarına yönelik kesin bilgiler, Türk yerleşiminin Anadolu ile eş/yakın zamanlı olduğunu bildirmektedir. *"Sultan Alp Arslan'ın eniştesi Erbasan'ın, Sultan'a isyan ile Bizans'a sığınması üzerine, beraberindeki Kurlu, Atsız ve kardeşleri, Şöklü vs. gibi beyler, Anadolu'da fetihlere devam etmeyerek, kumandaları altındaki Türkmenlerle Mısır Fatimî hâkimiyetinde bulunan Filistin'e geldiler (1070). İlgili kaynaklarda 'Filistin'e giren ilk Türkler' olarak nitelenen ve 3-4 bin çadır halkından oluşan bu Türkmenlerin başında Kurlu Bey bulunuyordu. Kurlu Bey, beraberinde yukarıda adları geçen bey ve Türkmenlerle Taberiye Gölü'nün doğusundaki Balkâ ve yöreleriyle Nûman kalesini fethederek yerleştiler. Daha sonra o, bugünkü İsrail ülkesinde bulunan ve Kudüs'ün 50 km. Batısındaki Remle ve yörelerini de fethetti. Göçebe Arapların yağmaları sebebiyle harap ve ıssız bir duruma gelen Remle'yi imar eden Kurlu Bey, burasını başkent yaparak Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı bir Türkmen Beyliği kurdu. (Sevim 1989: 24-25)."* Kurlu Bey'in, başta zeytin üretimi olmak üzere bölgeyi tarımsal üretime dayalı olarak kalkındırdığı bilinmektedir. Selçukluların hakimiyetinin doğuya yönelik olarak da genişlemesi bölgedeki Oğuz yerleşiminin, bu dönemde yoğunluk kazanmasına sebep olmuştur. Türk nüfus, sonrasında, Moğollar'ın Anadolu'yu hakimiyetleri altına almaya çalıştıkları 13. yüzyılın ilk yarısında, Türkmenlerin bölgeye akın etmeleri sonucu yoğunluk göstermiştir. Bu dönemde Türkmenlerin çoğunun göçebe yaşam anlayışını benimsedikleri bilinmektedir. Selçuklu Devleti'nin güçlenmesinde ve gelişmesinde önemli rol üstlenmiş olan Oğuzlar/Türkmenler, Orta Aysa kaynaklı göç dalgalarıyla güçlenmekte ve fethettikleri bölgede Türk İslam Medeniyeti'nin etkin olmasına hizmet etmiş oluyorlardı. Özellikle Emeviler ve Abbasiler döneminde orduda görev alan Türkmenlerin bölgedeki yerleşimler, Bekaa Vadisi'ndeki orta yaş üstü eğitim almamış kaynak kişilerin, kendi kökenlerine ilişkin verdikleri cevaplarla da desteklenmektedir. Ortadoğu'daki İslam ordusu içinde varlık gösteren Türklerin, Abbasi Halifeliği döneminde askerî bürokrasinin çoğunu temsil etmelerine karşın, bugünkü Lübnan sınırları içerisindeki yerleşimine ilişkin somut ve bilimsel bir kaynağa henüz ulaşamadığı için ülkedeki Türkmen varlığını bu döneme dayandıramamaktayız. Baalbek'teki tarihi Emevi Cami'si civarındaki rehberlik yapan çocukların çoğu 'savaşçı Türklerle buraya hakim olan Emeviler' ifadesini kullanmaktadır. Bu durum bir kanaatin belirtisi niteliğinde olsa da bilimsel değer yüklenemeyecek kadar afakîdir. Ancak konar-göçer hayat tarzının hakim olduğu ve Ferganalı, Buharalı, Harezmli ya da kısaca Horasanlı adlarıyla tanımlanan ve Memlük Hanedanı Ordusu'nda da etkili olan Türklerin kesin olmamakla beraber bugünkü Lübnan sınırları içerisine yerleşmeleri ihtimal dahilindeki öncü Türk yerleşimi olarak değerlendirilebilir.

10,452 km² yüzölçümüne sahip Lübnan, Suriye'deki iç karışıklıklar dolayısıyla en çok göç alan ülke olmuş ve % 50 oranında artan nüfusu ile günümüzde yaklaşık 6,000,000'lük bir nüfusa sahiptir. Bu durumun yanı sıra ülkede güvenlik zaafiyeti had safhadadır. Lübnan devletinin resmi güvenlik güçleri farklı etnik, dinsel, siyasal grupların denetimindeki çoğu yerleşim birimlerinden neredeyse tamamen çekilmek durumunda kalmıştır. Bu durum ülkenin turizm ve ticaret gelirlerini belirgin bir şekilde azaltmıştır. Böylelikle ülkenin büyük şehirlerinde dahi sıklıkla karşılaşılacak zorunda kalan saldırılar, çatışmalar, Lübnan Türkleri ve Türkiye ile ticari ya da kültürel ilişki içerisinde bulunan kurum, kuruluş ve kişileri can güvenliğinin bulunmamasına varacak düzeyde tehlikeye düşürmüştür. Farklı etnik kökene ve dinî inanca sahip kişilerin bir arada yaşadığı Lübnan'da, 2013 yılının Ocak, Şubat ve Mayıs aylarında gerçekleştirdiğimiz yaklaşık bir aylık saha çalışması sonrasında Türklerin 56,000'in üzerinde

bir nüfusa sahip oldukları tarafımızca belirlenmiştir. Belirtilen Türk nüfusun 17,500'ünü, Anadolu ile eş zamanlı olarak Lübnan'ı da yurt tutan Türkmenler oluşturmaktadır. Bu yazı, Lübnan Türkmenleri ile dilleri üzerine, saha çalışmasından elde edilen verilerin bazı sonuçlarını içermektedir.

2. Günümüzde Lübnan'daki Türkmen Yerleşim Bölgeleri ve Kullanılan Türkçenin Genel Özellikleri

11. yüzyılda İslamiyet'i benimsemelerinin ardında 'Türkmen' olarak adlandırılan Oğuzların, Lübnan'da yerleşik hayata geçmeleri yaklaşık 50 yıl öncesine dayanmaktadır. Bu bilgiye dayalı olarak, Lübnan Türkmenlerinin son 50 yılda kendileri dışındaki topluluklarla ve devletle olan ilişkisinin yoğunlaştığı ve dış etkilere açık bir yapıya büründükleri belirtilebilir. Ülkenin yakın geçmişinde yaşanan iç savaşın ve günümüzde gün geçtikçe daha karmaşık bir hâl alan toplumsal yapıya dayalı çatışmaların hemen her yerde görülebildiği Lübnan, yoksulluğun hakim olduğu çoğunluğa karşın aşırı lüksü de barındıran bir çelişkiler ülkesi görünümündedir. Çelişkileri barındıran karmaşık yapı sadece ekonomik boyutta değil dil ve kültür boyutunda da Lübnan'da varlığını belirgin bir şekilde hissettirmektedir. Nitekim vatandaşlarının çoğu

Arapça konuşmalarına rağmen söz varlığında sıkça Fransızca, İngilizce ve Farsça kullanan Lübnanlıların, kelime üretiminde sıklıkla yabancı dillerin kurallarından yararlandıkları gözlemlenmiştir. Ülkedeki her kesimin söyleminde rahatlıkla gözlemlenebilen kod kopyalamaları Türkmenlerin dilinde de yüksek oranda tespit edilmiştir.

Ülkenin başkenti Beyrut'ta (yaklaşık 300 kişi), ikinci büyük kenti durumundaki Trablus'ta (yaklaşık 2,300 kişi) ve Trablus yakınlarındaki Dunniye'de (yaklaşık 400 kişi) bulunan Türkmenler daha çok, Lübnan'ın kuzey sınırında bulunan Akkar bölgesi ile ve bugün için Suriye Türkmenlerinden önemli derecede göç almak durumunda kalan Bekaa Vadisi içerisinde, Baalbek bölgesindeki köylerde yaşamaktadırlar.

2.1. Beyrut Bölgesi Türkmenleri ve Dilleri

Lübnan'ın başkenti ve en büyük yerleşim birimi olan Beyrut, ülkeye 1940 sonrasında Türkiye'den, çalışma amacıyla gelip buraya yerleşmiş bulunan yaklaşık 30.000 Türk'ü barındırmasına karşın, Türkmenlerin dağınık ve düşük yoğunluklu yerleşimine ev sahipliği yapmaktadır. Yaklaşık nüfusları 300 olan Beyrut Türkmenleri, şehrin muhtelif mahallelerinde yaşamaktadır. Türkmenler, iç içe yaşadıkları Arap nüfusun etkisi, ülkenin eğitim politikası ve kendilerine yönelik sosyal (zaman zaman şiddete dayalı) baskı uygulayan terör örgütü ve Ermeni nüfus kaynaklı çekincenin de etkisiyle, günümüzde Türkçeyi tamamen kullanamaz durumdadır. Yaşlı nüfusun Arapça, genç nüfusun ise Arapçanın yanı sıra düşük düzeyde İngilizce ve Fransızca konuştuğu Beyrut Türkmenleri için Türkçe ölü dil özelliği taşımaktadır. Dil ölümünün gerçekleştiği Beyrut Türkmenleri içerisinde orta yaş üstü kişilerin bir kısmı kökenlerini tanımlayabilirken, diğer bölümü ile genç nüfus ise büyük ölçüde

kendisini 'Lübnanlı, aslen Türk olan Arap, Lübnan Arabı, Müslüman Sünnî' olarak tanımlamaktadır. Tamamı Lübnan vatandaşı olan Beyrut Türkmenleri, öncelikle öğrenimleri dolayısıyla Arapça ve Fransızcaya dayalı tahsilleri ve Araplarla olan beşeri ve ticari münasebetleri dolayısıyla Türkçeyi kullanamaz duruma gelmişlerdir. Bir kısmı polislik ve askerlik görevini icra eden Türkmenlerin büyük bir bölümü küçük esnaflık yaparak geçimlerini idame ettirmektedir. Arapçayı aksan farklılığını belirleyebilecek düzeyde başarıyla kullanan Beyrut Türkmenleri, son yıllarda Türkçe öğrenimine ilgi duymakta ve bu doğrultuda şehirde bulunan Yunus Emre Kültür Merkezi ile bazı özel kurslara ilgi göstermektedirler.

2.2. Trablus Bölgesi Türkmenleri ve Dilleri

Ülkenin ikinci büyük şehri olan Trablus, başkent Beyrut gibi karmaşık bir demografik yapıya sahip olmamakla beraber mezhep çatışmalarının sıkça yaşandığı tarihî bir şehirdir. Nüfusunun tamamı Müslüman olan Trablus'ta Fransızca, Arapçadan sonra ikinci derecede etkinliğe sahiptir. Şehirde Fransız Kültür Merkezlerine en az ilgiyi Türkmenler göstermektedir. Trablus, ülkenin Fransız hakimiyeti döneminde gerçekleştirilen yoğun tahribata rağmen tarihî Türk mimarisinin (Osmanlı) örneklerinin şehrin hemen her sokağında görülebildiği bir Türk şehri özelliği taşımaktadır.

Trablus'ta; Türkmenî (Yaklaşık 900 kişilik nüfuslarıyla şehirde yaşayan en kalabalık Türkmen ailesidir.), Türk, Sultanizade, (El) Assef, (El) Receb, (El) Salih, (El) Şehher, (El) Aveyda, Cebahancı, Bezirbeşi, Tahsildar, Defterdar, Bayraktar, Yağmur, Doğan adlı büyük Türkmen aileleri bulunmaktadır. Bu ailelerin genç kuşak temsilcileri Arapçanın yanı sıra İngilizceyi ve Fransızca'yı rahatlıkla kullanabilirken Türkçe iletişim kuramamaktadır. Trablus içerisinde sekiz alt yerleşim biriminde (Tıbbenî, Bıddevî, Menkubîn, Abu Sarma, Kubbe, Al Mina, Muharrem, Zahiriye) ikamet eden ve yaklaşık nüfusları yaklaşık 2.300 kişiyi bulan Türkmenler, atalarının Osmanlı Devleti zamanında asker olarak bölgeye geldiklerini sonrasında da burada kaldıklarını ifade etmektedirler. Çoğu, iş yerinde ya da evinde Türkçe öğretimine ilişkin bir kitabı sürekli yanında tutarak en küçük zaman aralıklarında dahi Türkçe öğrenmeye çalışmaktadırlar. Trablus Türkmenlerinin Türkçe sevdalarının bir göstergesi olarak gözlemlenen bu duruma karşın şehirde Türkçe öğretimine ilişkin bir kurum bulunmamaktadır. Sünnî Müslümanların yoğunlukla yaşadığı, Trablus'a yakın bir yerleşim birimi olan dağlık Dunniye beldesinin Hevvara ve Ceyrun adlı köylerinde de yaklaşık 400 Türkmen yaşamaktadır. Trablus'ta, başta adı geçen sülaleler olmak üzere genç kuşağı Türkçe bilmeyen Türk fertleri, Trablus'un eğitim ve gelir düzeyinin üst dilimine dahildirler. Ancak Trablus'ta yaşayan Türk varlığı içerisinde İstanbul (bir kısmı Selanik) kökenliler başta olmak üzere kökeni Anadolu dışına dayanan Türkler çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Trablus Türkmenleri çoğunlukla, ülkenin eğitim düzeyinde üst seviyesinde (lisans, yüksek lisans mezunu pek çok Türkmen) bulunmaktadır.

2.3. Akkar Bölgesi Türkmenleri ve Dilleri

Lübnan'da 1988 yılında süren savaş sırasında Türkiye Büyükelçiliğini korumakla görevlendirilen askerlerden birinin (Halid Esad) Türkçe konuşması üzerine Türkiye Cumhuriyeti Beyrut Büyükelçiliği tarafından tesadüfen varlıklarından haberdar olunan Akkar bölgesi (Kuvaşra) Türkmenlerinin yaşadığı bölge olan Akkar'a, Trablus'tan bir buçuk saatlik yolculuk sonrasında iki (bölgenin güvenlik durumuna göre bazen beş) kontrol bölgesinden geçerek an yol üzerinden ulaşılabilir. Ancak Suriye destekli mezhep çatışmalarının hüküm sürdüğü dönemlerde yol üzeri konuşlanan keskin nişancılar dolayısıyla sadece dağ yolu kullanılabilir. Kontrol noktalarının da arttığı bu iletişim güzergahında yolculuğun süresi de iki saati aşmaktadır.

Tarihî kaynaklarda 'Trablusşam Sancağı'na bağlı, *Ali Kethüda Cemaati içerisinde, Karakuniye Türkmenlerinin Bayad Boyuna* (Halaçoğlu 2009: 116) ve *'Hasan Kethüda v. Muhsin Cemaati içerisindeki Karakuniye Türkmenlerinin Bayad Boyuna yurt olduğu bilinen Akkar'da'* (Halaçoğlu 2009: 1010) Türkmen nüfusun yaşadığı iki belde ve üç köy bulunmaktadır. Görüşme yaptığımız orta yaş üstü Türkmenler tarafından eski adının 'Göçer Oba' olduğu belirtilen Kuvaşra ile Aydamun beldelerinin yanında El Devsi, El Dibbebiye ve Meta Hassan adlı köylerde toplam 9.000 Türkmen yaşamaktadır. Bu nüfusun yaklaşık 300'ünü 2013 yılının başından itibaren Suriye'den gelmek durumunda kalan ve bölgedeki akrabalarının yanına yerleşen Suriyeli Türkmenler oluşturmaktadır. Nüfusunun tamamı Türkmenlerden oluşan Kuvaşra dışında, tarihî ağız özelliklerini yansıtan Türkçenin konuşuru bulunmamaktadır (Aydamun, El Dibbebiye, Metta Hassan adlı yerleşim birimlerinde genç nüfus içerisinde yaklaşık on genç Türkiye'de yüksek öğrenim gördükleri için Ölçünlü Türkiye Türkçesi'ni konuşabilmektedir.). Farklı yerleşim birimlerinde yaşayan Akkar bölgesi Türkmenlerinin birbirleriyle akrabalık ilişkilerinin olduğu (Baalbek bölgesinde yaşayan Türkmenlerle ise bir akrabalık ilişkisi içerisinde olmadıkları) saha çalışması sırasında tespit edilmiştir. Kuvaşra'da da Türkçenin konuşurlarını giderek yitirdiği, aile içi iletişim için dahi çoğunlukla Arapçanın kullanıldığı (özellikle orta yaş ve altı Türkmenler tarafından) saha çalışmalarımız sırasında gözlemlenmiştir. Görüşme yapılan kaynak kişiler, bu durumu, ülkenin eğitim sistemine ve bazı Türkmen erkeklerinin Arap bayanlarla evlenmeleri dolayısıyla çocuklarla daha çok annenin vakit geçirmesine ve evin beyinin de evde Arapça konuşmaya başlamasına bağlamaktadırlar. Başta Trablus'a olmak üzere ulaşımlarını hayatî tehlike altında sürdüren Akkar bölgesi Türkmenleri, özellikle son dönemde Suriye'de artan çatışmalardan da olumsuz etkilenmektedir. Saha çalışmalarımız sırasında sınıra birkaç yüz metre uzaklığında bulunan yerleşim birimlerinde eksik olmayan (ağır) silah sesleri ve köye düşen bombalar, Türkmenler tarafından günlük hayatın sıradan unsurları içerisinde addedilmekle birlikte özellikle genç nüfusun ruh halinde önemli tahribata yol açmıştır. Bu belirleme derlenmiş metinlerde somutlanmaktadır.

2.4. Baalbek Bölgesi Türkmenleri ve Dilleri

Ülkenin en verimli ovası özelliğine sahip Bekaa Vadisi içerisinde bulunan Baalbek bölgesinde Duris, Nanaiyye, Addus, Hadidiye, Şeymiye ve Al Kaa adlı yerleşim birimleri içerisinde toplam 8.700 Türkmen yaşamaktadır. Belirtilen yerleşim birimlerindeki saha çalışmalarımızda arkaik Türkçe sözcüklerin ve eski Türk geleneklerinin halen yaşatıldığını gözlemlenerek kayıt altına alınmıştır. Akkar bölgesinde olduğu gibi Suriye'de yaşanan sıkıntılara dayalı olarak 2013 yılı başından itibaren yaklaşık 2.000 Türkmen bölgedeki akrabalarının yanına gelerek ve Lübnan'a tekrar yerleşmek durumunda kalmışlardır. Bu bağlamda, Lübnan'da en yüksek sayıdaki Türkmen göçünü alan bölgenin Baalbek Bölgesi olduğunu belirtebiliriz. Zira Suriye'den göç edip bölgeye yerleşen Türkmenlerin önemli bir kısmı ya Lübnanlı olup sonradan (evlilik, iş vb.) Suriye'ye göç etmişlerdir. Bölge içerisinde her yerleşim biriminin Türkmen göçü aldığını ancak en çok göçü El Kaa köyünün (yaklaşık 1.000 kişi) aldığını belirtebiliriz. Uzun yıllar boyunca farklı terör örgütlerinin hakimiyeti altındaki Bekaa Vadisi'nin her yerinde günümüzde, kesin Hizbullah hakimiyeti ve bu örgütle birlikte hareket eden El-Muhaberat görevlilerinin varlığı hemen her yerde gözlemlenebilmektedir. Doğu ve Batı Lübnan dağlarının doğal set oluşturduğu ve korunaklı vadide yol boyunca resmî ve gayr-ı resmî çok sayıda güvenlik kontrol noktası bulunmakta hatta güvenlik bahaneli muhtelif gerekçelerle bölgenin ulaşımı zaman zaman kesilebilmektedir. Geceleri artan güvenlik zafiyeti içerisinde yaşamak durumunda kalan savunmasız Baalbek bölgesi Türkmenlerinin son aylardaki mağduriyetleri artmıştır.

Bölgedeki Türkmenlerin büyük bir çoğunluğu Türkçe iletişim kurabilmekte ve yarıya yakın bir kısmı da günlük hayatlarında Türkçe konuşmaktadırlar. Bu bölgede yaşayan Türkmenlerin de Türkiye sevgisi, yaşam alanlarında rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Kendilerini Lübnan'ın kuzey bölgesindeki Türkmenler gibi 'obaçı' ve 'Türkmen' olarak tanımlayan ve Türkçe konuşan bu insanların günlük hayatlarında yaşattıkları Türk kültürünün izlerini gözlemek mümkündür. Yaşatmaya çalıştıkları Türk kültürünün yanı sıra kökenlerine ilişkin çeşitli tarihi bilgilere de vakıf olan Türkmenlerin bir kısmının başta elektrik mahrumiyeti kaynaklıları olmak üzere hayli ilkel yaşam koşulları altında mücadele ettiklerini belirtebiliriz.

Duris'te yaşayan Türkmenler, kendilerinin Karakoyunlu Türkmen Obası olduklarını, Akkoyunluların Lübnan'ın dışında kuzeyde kaldıklarını (Suriye ve Irak) belirtmektedirler. Çocuklarına atalarının (çocuğun dedesinin) adının verilmesi ülkedeki diğer Türkmenlerde olduğu gibi Duris'te de yaygın bir gelenektir. Duris'teki Türkmenler, Lübnan'daki tüm Türkmenler gibi Divanü Lügat'it-Türk'te 'Fars, yabancı' anlamıyla karşılanan 'tat' kelimesini Araplar için kullanmaktalar. Ülkedeki yabancı unsuru bu kelimeyle karşılayan Türkmenler, üzülen çocuklarının artık Türkmençe değil Tatça konuştuklarını belirtmektedirler. Düğün, doğum ve ölüm törenlerine ilişkin alışkanlıklarından geleneksel Türk kültürünü düşük oranda da olsa yaşatan bölge Türkmenleri, Lübnan'da yaşayan Türkler içerisinde maddî yönden en sıkıntılı kesimi oluşturmaktadırlar. Bölgede hiç olmazsa bir tane Türkçe eğitim kurumu olmasını isteyen Baalbek bölgesi Türkmenleri, bu doğrultuda mekan tahsisini de gönderilecek öğretmenin barınma ve gıda ihtiyacını kendi imkanları ile karşılamak istemektedirler. Ancak güvenlik sorununun sürekli bulunduğu bölgeden saatler süren yolculuğu göze alarak Beyrut'ta Türkçe öğrenmek üzere vakit ve emek harcayan Türkmenlerin varlığı da saha çalışmaları sırasında gözlemlenmiştir.

3. Lübnan Türkmenlerinin Dillerine İlişkin Genel Değerlendirme:

Lübnan Türk ağızlarının ünlü sisteminde, ölçünlü Türkiye Türkçesindeki ünlülerin dışında, ' â, á, â, â, à, ä, è, ë, í, ì, ó, ò, ô, ú' ünlüleri de bulunmaktadır. Ayrıca sekiz temel ünlünün uzun biçimleri de derlenen metinlerde belirlenmiştir. Uzun ünlülerin yanında 'ı, i, u, ü' dar ünlülerinin çoğunlukla orta hecede aldıkları kısa ünlü biçimini ve 'e' ünlüsünün de kısa biçimini Lübnan Türk ağızlarında görebilmekteyiz. Genizsel sesleri kullanmama eğilimi gösteren ülke ağızında ünlü ve ünsüzlerin benzeşmesine dayalı özellikler yoğun olarak gözlemlenmektedir.

Derlenen metinlerde Türkiye Türkçesi yazı dilindeki yirmi bir ünsüzün dışında 'F, ğ, ğ, h, h, k, ñ, r, P, f, r, R, s, s, Ş, t, T, w, z.' işaretleriyle karşılanan ünsüzler de kullanılmaktadır. Titreşimlilik ve süreklilik eğilimi içerisindeki ünsüzlerde çoğunlukla ilerleyici benzeşme etkilidir. Özellikle dönüşlülük zahirindeki 'kenni' kullanımı derleme yapılan tüm ağız bölgelerinde görülebilmektedir. Ünsüz düşmesinin ve ikizleşmesinin görüldüğü Lübnan Türk ağızlarında tekleşme örneği bulunmamaktadır. İyelik ekinin isim kök ya da gövdesini üst üste iki kez gelerek ek yığılması özelliği gösterdiği kullanımlar metinlerde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Lübnan Türk ağızlarında birleşik zaman kullanımı çok nadirdir. İfadelerde sıklıkla araya giren Arapça sözcükler ise, Türkçenin geleceği için tehlike oluşturacak düzeydedir. Lübnan'da yaşayan Türk nüfusun büyük çoğunluğunun başta ülkenin eğitim politikasının da sonucunda hızla ana dillerini terk ederek Arapça kullanmaya başladıkları ve Türkçe iletişim kuramadıkları saha çalışmaları sırasında gözlemlenmiştir. Özellikle Baalbek bölgesinde yaşayanlar olmak üzere Türk nüfusun önemli bir kısmına vatandaşlık hakkı verilmemesi Lübnan Türklerinin öncelikli sorunlarından. Kültürel asimilasyon önemli

araçlarından olan dil politikasına dayalı olarak, bölgede Arapçanın ve Fransızcanın prestij dili haline gelmesi tamamen uluslararası siyasete ve ekonomik ilişkilere dayalıdır. Lübnan'ın dil ve kültür evreninde önemli bir yere sahip olmasına karşın, 'Türk Dili ve Edebiyatı' üniversitelerde alanında eğitim verilmemesinin ilk ve orta öğrenim düzeyindeki eğitimde Türkçeye yer verilmemesinin bölgede Türkçe açısından bugünkü olumsuz tabloyu doğrduğunu belirtebiliriz. Bu bağlamda, Lübnan sınırları içerisinde konuşulan Türkçenin, UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras içerisindeki tehlikedeki diller programı ölçütlerine göre değerlendirildiğinde, 'kritik tehlike altında' olduğunu belirtmek durumundayız. UNESCO'nun ölçütlerine göre tehlikedeki diller sırasıyla 'güvenli, zayıf, kesinlikle tehlikede, ciddi tehlike altında, kritik tehlike altında ve ölü' başlıkları altına değerlendirilmektedir. Lübnan'daki çoğu Türk yerleşim bölgesinde, Türkçenin en genç konuşurlarının büyük ebeveynler ve daha yaşlılar olması, onların da kısmen ve seyrek olarak Türkçe konuşmaları dolayısıyla UNESCO'nun ölçütlerine dayalı olarak bu hükmü verebileceğimizi düşünmekteyiz.

4. Metinler:

4.1. Derlenmiş Metinlerde Kullanılan Çeviriyazı İşaretleri ve Ses Karşılıkları:

Derlenmiş metinler içerisinde örnek olarak verilen metin bütüncesinde kullanılmış olan çeviriyazı işaretleri ile bu işaretlerin karşılıkları sesler, Ölçünlü Türkiye Türkçesindeki seslerin işletimine dayalı olarak konumlanmış ve aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

İşaret	Ses Karşılığı	İşaret	Açıklama
a	/a/	ā	uzun a
e	/e/	ē	uzun e
ı	/ı/	ī	uzun ı
î	/i/	î	uzun i
o	/o/	ō	uzun o
ö	/ö/	ō̇	uzun ö
u	/u/	ū	uzun u
ü	/ü/	ū̇	uzun ü
ě	/e/	ĭ	kısa ı
ĭ	kısa i	ũ	kısa u
â	ön a	á	a-e arası
ã	a-o arası	ã	a-ı arası
à	a-u arası	è	e-i arası
ë	e-ö arası	í	ı-i arası
ì	ı-u arası	ó	o-ö arası
ò	o-u arası	ô	ö-ü arası
ú	u-ü arası	ä	açık e
b	/b/	c	/c/
ç	/ç/	d	/d/

f	/f/	g	/g/
ğ	art damaksıl g	ğ	/ğ/
h	/h/	ħ	tonlu h
ħ	/h/	j	/j/
k	/k/	ķ	art damaksıl k
l	/l/	m	/m/
n	/n/	ñ	art damaksıl n
ŋ	art damaklılığı azalmış n	p	/p/
r	/r/	ŗ	düşmek üzere olan r
ř	orta-art damaklı, titreşimi yüksek r	s	/s/
š	dişler arası sızıcı s	ş	kalin s
ş	/š/	t	/t/
ţ	Kalin t	v	/v/
w	çift dudaklı v'si	y	/y/
z	z	ẓ	peltek z
Ç	ç-ş arası	ğ	g-ğ arası
F	f-v arası	p	p-b arası
R	r-l arası	ş	ş-j arası
T	t-d arası	∩	ulama
ʻ	Arapçadan kopyalan 'ayın (ع) ünsüzünü gösteren ayırıcı işaret		

4.2. Derlenmiş Metin Örnekleri:

4.2.1. Baalbek bölgesinde, Nanaiyye Köyü'nde Ömer Turfa'dan (43 yaşında) derlenmiş metinden alıntılanmış örnek:

“ählän ğardāş, faddal ğardāş. neçesin ammoğlu? sağolasaŋ ammoğlu, baş∩üstüne, baş∩üstüne. bız burdā çoqtannıķ, bän burda doğdum kōwde. bes babalaRımıñ ereli göyuncu waşdı yannarıŋda, göyun waşdı, dāwař waşdı yannarıŋda. gıdeRleR, gōçeRleR, gönuRlaR. ondan kēri artıķ burda oŗurdulaR. göyunnāri saŗtıķ oŗurduķ accıķ. işimiz, äkeRik, sürūrük yāri u ōküz wař bızde dawar. baş∩üstüne ya ammoğlu işlėyennēR çoķ burda işlėyennēR. ädetimiz de çoķ burda bu oba çoķ lübnānda.bıf säkiz dōķuz kōw wař. çoķ wař, türkmennēr burda ħısımlaR. wārirleR ğız u ālırlaR yāni bırbırınā wārirleR ğız. ee dūğünde müziķa wař, zumbara wař, mersaħ vuraRlaR, ķūzu boğazlaRlaR. ķūzu boğazlaRlaR bıf ällı altmış ķūzu boğazlaRlaR. āwfatlıçōcuķlu heP bıf yārik kenni ee. bän de baş çekīm. e bız dūğünnerimiz iyi burda äw dutaRlıķ, bāyraķ goRūķ, älemimizi göRuķ. ò, bizim älemimiz dāğıl mi? bes bıraz burda tatlaRdan ğorkıyłuķ. inno ğorķarlaR bän ğorķmam allahtan bes. bız ķābırılıķ aldıķ burda ķābırılıķ. burda yeddi yūz nefer wař. ķābırılıķ aldıķ ta yazdıķ burda bıf altı yūz ällı çıķtı bıf üç sāneden dōŗT sāneden. e ħındı ällıden artıķ∩oldulaR. yāni yanımızdā yanımızda, her sāne her sāne bıf ōn on bıf çōcuķ doğaR. ōlmez gāne. çoķalıylāR. çoķalıyık yāni. bu bānim babām babam.ammuoğlu türkiyyeden gālik. obalaRa gāli. dūğünnēRi oba türküsü yıflamazlaR tat türküsü heP. kımse bılmez yıflamasını, oba türküsü yıflayannaR ķarıleR ħındı bän iki üç türkü billim obaçını. e dız çōker

kaRdım mesahta bu, mesaht oynayıcı baş çekelim. baş çekēRim baqarsıñ, gōürsün u dız çökersıñ
gaqarsıñ. yāni bu dız çöküP gākan yāwuz bu. bes bu gārim bılmez. gúççükken ummāsı öğretnıyık
kenni. umması, haq ummāsıña. túrkü yırlıyım sana oba túrküsü?

hu gālen kımıñ gīzi?

dēšte geymiş kırmızı.

hu gūlaqısındaki kūpē

sandım sābañ yıldızı.

sandım sābañ yıldızı.

hu gāşlaRın arāsındā

domdom gūrşūnu degdī

domdom gūrşūnu degdī

bıR awçu vurdu bāni

bıR awçu bāri wārdī

añ dēdim ađladım

yāramı da bağladım

yāramı da bağladım.

ıyi mi?

bostanıñ içi göw hıyār

bōyu bōyuma uyāR

bōyu bōyuma uyāR

ya gız sāni allım gaçāRım

gōrquylum āhlıñ dúyaR

gōrquylum āhlıñ dúyaR

ıyi mi gārdāş? eski túrkü bu. bu eski túrkü gārdāş. bān bunu kōcalaRdan duñuqlum.

bān gıdidim yōlūma

hancer bađtı gōlūma

habār sālın dostūmā

bafhām saRsıñ gōluma

bafhām saRsıñ gōlumā.

ē walla bunnaRı duñuqlum. bıraz da unuttum. áwrat hämi accen hämi unuttuñı. bu kún bu çocuk ağlı
mesālen ummasın istı mesālen ummasını emıcı, yırlaRlaR kenne awutçı. bıзде çok waş horafa,
accenneRe horafa ēdeRdık. ođıñiler, hiç bı medrāse yođ yannārında oğuma yođ bu kún. horafa ēderik
kennēri. horafa, haket kımı yāni.”

4.2.2. Baalbek bölgesinde, Duris İlçesi'nde Ahmed Muhammed Görli'den (67 yaşında) derlenmiş metinden alıntılanmış örnek:

“bänim ādım aḥmed muḥammēd görli, būnuñ ādı döşlük e. bu döşlük aḫa e bän örüklüm ḥeP būnu böyle. bunu örüklüm. bū burdan oldu mu öñüne bîr pırçık görüm. pırçık bılmezsîñ yāni îp. būrdā boḫcuḫ görüm. būnu āḫa göcüm. būnu îplen ālimnen, ālimnen ördüm. soḡrā bū gölay būnuñ işi, būra çoḫ zor būyüklen güçük ālnen. bu bāyle bes ò bāyle deḡil. bän göyun yayaRdım. göyunnāri öveçleRleR. öveç demez mîsîñiz kenni öveç? öveç bunnāri güççük emlik édeRik kenni göstertmezzik ummasîña. bize vārîf oluRlaR bízde, yērinçek göyuna çıḡırcık. bunnār ardımız sırayla onnār zırḫ görüḫ kenni. e öḡrendik e çoḫ öḡrettim burda baalbekte tat. aḫtan ḫırbusa gıttım, bēyrūda da gıttım aḫtan. bîr ön bāş sāne āwwel sūra, sūr. ceyšē vāḫıd türkü yırlar burda baalbekten türkü yırlaR. sūra gāne bîrfıñ yānına gıttık e. e çoḫ gıdeRdik, bılene gıdeRlik şennik waʔ. bılene gıdeRlik gāne āḫ waʔ. buna mersaḫa dēRik burda. mersaḫa da sēric. sēric ū waʔ yōraḫ o güççük. u mersaḫa da yūnnen çāputtan. yōraḫ seric, serc dērleR burda kenne. e yōraḫtan o, îmi o ātın arḫāsında e walla e walla.”

4.2.3. Baalbek bölgesinde, Hadidiye Köyü'nde Deblen Yusif Osman'dan (63 yaşında) derlenmiş metinden alıntılanmış örnek

“āhlen ḡardāş.

öturdum daşñüstüne

ḡālemi ḡaşñüstüne

oḡlan dēmiş bîr öpüş

ḫız dēmiş bāşñüstünē.

zumbāra çāla çāla

çılḫım bîr ūce dāla

ḫorḫuyulum düşeRñöllüm

sāwdıḡimi ālleRñālā

göyunnan dōwe. ee bîn bāş yūz onñaltı sāne. waḫtlı dahḫal sulḫan selīm. sulḫan selīm, lübnánā gelikçi bunnāra bíz bîr dōT yūz sāne ḫúkmñettik. bu lübnániyyeleRe. bes soḡra ḫāwıyesiz çıḫtık. ḫāwıye wērmedileR bize. e sulḫān selīm burda ḡırıldı. bîr şerti nērde ḡaldı? lübandā. bîr şertimme sūrıyyede. bîr şertimme úrdünde. bîr şertimme áraḫḫa. u ḡaldı, oturdulaR. e bíz bîr îki uç sāneden bāri ḡırdık. göyünnu da amrñétdik. göyünnu dōweyi ḡırdık. yāni bîr yígirmi bāş öḫuz sāne e. ḫındi ba'zı işleR, ba'zı göyun yayaR, ba'zı yer ekeR, benedūra, ḫıyār, tütün. eḫleyñ ammoḡlu. göyun waʔdī, dōwe waʔdī u ḡıl āw. ḡıl āwi bılmezsın? bānde yeddi ḡız uç de oḡlan waʔ. sulḫan selīm nērdēn ḡāliR? bízim aslımız da túrkıyyeden? bän túrkıyye ḡitmedim. ḡādımde dúḡün étcısān otuz, otuz bāş dıPḫa ístıysın. u dúḡünde îki gún ḡālıR. îki gún édeRik kenni. sän āwlısın ammoḡlu? ālin nērde? yāni sänin gelmen bura nēden ötrü? bízdan ötrü? küll şı film waʔ túrkı murād, murad alemdāʔ, ammār kosovı. bu lübnánın filimleRi, sūrıyyenin filimleRi bîrşey bılmezleR. İngılızi de bılırsın ammoḡlu? fıransāvı? dēyim sana ḫorafa? ḫorafayı búiyük ḡocalaR bılır. āwwāl ammoḡlu şey yoḫtu, teleFızıyōn yoḫtu, damlar yoḫtu. ne? ḡıl āw. cemñolurlaR da ocāḫ, oḫ yaḫaRlaR. e o búiyük ḡocalaR ḫorafa édeRleR, seḫerñétcın. yāni mesālen bänim babam raḫmaḫlık, ammım raḫmaḫlık, dāyım raḫmaḫlık, bize aḡnadıRlaRdı. u ḡādım. ḫındi bize ḫāketleRleRdi. āwwāl ammoḡlu ḡazı waʔdı. ālem bîrbıfıleRine ḡazzñédeRdi. ò mal ḡātiRiR, ò mal ḡātiRiR, e bunnārı ḫāketleRleRdi. inno mesāla bu ḫayme nice āt.

bır yırmi atlı. nêre gıtcıleR? baalbeke. bağ ne gâtiRiRleR. bır şey yok. hâlen de bır şey yök. işte bunnârı bıldıim. savvırñetcın bânı?”

4.2.4. Baalbek bölgesinde, Şihemiyye köyünde Abdallah Ramadan’dan (75 yaşında) derlenmiş metinden alıntılanmış örnek:

“dârı çöreginnen sıkmaç yapaRlaR da sıkmaca yağ görleR kenne. keş, harîşe yâni keş. e bunu soğra datlı. êreli budu. äwwäl äwwäl bır sâne mağâl gâldi mağâl. çörek yôğ, le lettene wağ, le buğda wağ, le arpa wağ. ya yedik keş, keşten kömeç. bıldıñ kömecî? doğrar doğrarlaRdı ebemiz. bân buna yavalaşmadım. babam yavalaştı. e bân yavalaştım arpa çöregine. arpa çöregi, yaylaya çıkıydık yaylaya. hura, dağa göyunnan. òra gâldik. baba dedim âcıktım. aldı bâne bır çörek wêrdi kâpkara. kâra arpa. bes bır şey yök. süt çök, yoğurt çök, yağ çök. sâde baña bır çörek wêrdi. yêdım buşama yapıştı. baba boğuldum, boğuldum, boğuldum, boğuldum. bize bır öncül göyün wağdı. göyün. sağdı bâne bır süt wêrdi içtim. çöregi bu süttten yuttum. e buña yavalaştım bân. ondan bârı hayyır çoğaldı. buğdá çöregi. nohut çöregi de yedik. nohut, hummus yâni. e yedik onu. sikkâmâç, bekmez, yağ însána accim ağalıRdı. sağlâm bu. insanımız sayrı olmazdı hîç. biriniñ başı ağrıdı mı bır hâP werir bır âspirin hâP werirleRdı iyi oluRdu. e hîndi yetmî yetmî. bân sayrılım bân. alla yırdı aleyk. burda da içicîn. walla hısımınıñ yanına gâldiñ. içmicîn? burda üstü yanda wağ beyt genco. onun gızı, oğlumıza allık. cocuğlaRımız, hu ramadân, aħmêd. bân iki âwrat allıgım. aħmed, walla çöğ aħî. alla yırdı aleyk. sân hangı beleddensin?”

4.2.5. Akkar bölgesinde, Kuvaşra ilçesinde Hıdır Abbas’tan (45 yaşında) derlenmiş metinden alıntılanmış örnek

“ilk önce hoş gâldiñiz. bu äw äwînzidif. wâ bütün türkleRiñ äwidif. sağoluñ türkiyye wâ bân bütün türkleRe ömür boyunca borçluyum. biz burdâ aqkağ, a aqkağ bölgesinde, lübnanıñ kuzeyinde iki türkmen köyüz. bır kawaşfa, bır aydamun. kawaşfa hePsi türkçe konuşuyoğ, aydamunda türkçe konuşan nâ yazık kî kalmadı. yalnız gänçleR. türkiyyede okuyan gänçleR türkçe biliyoğlar. kawaşfa yaklâşık üç biñ, aydamun baş biñi buluyor ama aydamun yüzde otuz hıristiyan, yüzde yetmiş türkmen. hêmen hêmen âşit sayılığ iki türkmen köy. hıristiyanlaR ama türkmen değıl. aqkağda, aqkağ hâr hâr köyde bır türkmen aylesi bulursuğ. ya bizden, kawaşfa ya da aydamundan äwli, ya kadın äwli wâya kendisi türkmen ama, diyebilirsiniñiz iki köy aydamun wâ kawaşfa? şimdi yan bır köy wağ, âl dâwsê diye, orda bır ayle, bır ayle yüzleğce insan hePsi türkmen. türkçe konuşmuyoğlaR sâdece kawaşfa türkçe biliyor. şimdi bın baş yüz onaltıda yawuz sulñan süleyman zamânında biz buraya yerleştirdik. bır kaç ayle gâldik wâ o zamandan bârı biz burdayız. yâni babamın dedığıne göre, rahmetli babam äbbas äbbas, e yırmi sâne önce bana bunu sôyledi ilk önce çünkü kendisi on yeddi sânedif rahmetli. babam dedi, sâdece son yırmi sâne kızlaRı dışarıya äwlendirdik. yani şimdi diyebilirsın kırk sânedden önce türkmen kıızı türkmenle äwli. işte bunun için biz türkçemizi kaybetmedik. kaybetmedik. bizim kültürümüz arapça, oğulda firansısça wâ arapça. birinci dil arapça, ikinci dil firansısça. şimdi cocuğlaRımız baş yaşında okula gidiyoğlardı. ilk sâne çok zorluğ çekiyoloğlardı sadece türkçe biliyoğlar wâ arapça bilmiyoğlaR. çok zorluğ çekiyoloğlardı. şimdi e iki biñ altıda, iki biñ altıda sayın böyük âlçi árFan ağar zamânında lübnân ile türkiyye arasında bi anlaşma oldu. baş oğul tanıtılaR. bır aydamun râsmi oğulu, ilk wâ orta oğulu, kawaşfa ilk wâ orta oğulu wâ beyrutta üç oğul. baş oğul diye bunun isimleRini lübnân milli eğitim bakanlığa wêrdileR wâ burda türkçe okutacaz, bu okullaRda. wâ bi anlaşma oldu. sonra israil savaşı gâldi, israil saldırısı wâ bizim mäclisimiz toplanmadı. hükümet te bozuldu. sonra bu anlaşma ne oldu bilmiyorum ama dağa sonra bize bır türkçe hocası gönderdi türkiyye. aydamuna wâ kawaşfaya gâldi. ders wärmeye. ders wârđi.

şeyde wârdi. oqulda değıl. yâni mesai saatından soñra izin alabildi wâ belediyemizde ders wârdi. soñra soğıkñan kaçtı wâ ðırablusa gıttı. ðırablusa yerleşti wâ bíf daña bize gälmedi.”

4.2.6. Akkar bölgesinde, Kuvaşra ilçesinde Adülaziz Hasen'den (83 yaşında) derlenmiş metinden alıntılanmış örnek

“ählä u sählä. faddal. bız gällik buña bíf göca wârdı ömrü yúz otuz, dış çıhtı kenni. bäne dêrdi o gölün yanında oñuruhtu, soğra gäldileR bõra. bõra gäldikleRinnen dêrdi bõrdan toplandıq heP türkmen, gäldik oñurduq heP bırden. e bes yoldaş. bände bíf oğlan wâr, hâsan. wâr üç gızı. bíf äwlenik, ikisi de daña. bıfı hõvle bıfı de müne e. hu da hâlid, yigit ädi abdülaziz e. dedesinin adını vuruqlaR. yanımızda göyun wârdı çok e. yanımızda göyun wârdı da çok dawar da. sürürdük çit e, öküzdên, ikisini goşarıq hëyle bındığı goruq sabandan Tışra. bes saçarıq e. göyunlaRı güderik, pendir êderik, yoğurt êderik, süt êderik. bermili gõrüksün hò bermili, baq hò bermili. bunun dolusu süt yanımızda wârdı. e, bunun dolusu. gälirdi bıfı minyâden babamın yanına. babamın adı hâsandı e. bíf gâtır yükledirdi pendir. üç günde bíf gâtır dolusu pendir yarım kağıda. pendir yök. yarım kağıda e. bíf kağıda değıl yarım kağıda e. e fuķafâdıq, fuķafâdıq. äyle düğünden mabsuttuq, düğünden mabsuttuq. gälirdi atlılaR hora. dêrdi döğüşün bıfın bıfınızden. bız sizden bíf firengñalaq. bíf fireng. e döğüşmez dërik. heP gardaşlan bacı oğlu, e heP bíf. kımse döğüşmez, bız türkmen. hındi bân bilmem arapçacı, yâni çoğ bilmem. arapça yohtu, bes hıncik medrâsede oñuruyu çocukluk orda öğrenileR arapça. yâni arapça bân şaşarım, bâşe sayamam bes türkmençe. (...) arapça sayamam bân, arapça bân bilmem. bıl arabi diyemem kenni. gèderdik hârmanlığa, hârmanlıkta namaz gılırdıq, e yok câmi, gılırdıq namaz bayramda. şeyle çıkardıq hora. dërik bayramın gutlu ola, bayramın gutlu ola, bayramın gutlu ola bayramın gutlu ola bayramın gutlu ola. sân babamsın bızde bâyde derik. düğün böğünden gözel olurdu düğün. oynarıq, çoğ oynarıq çoğ, raqsı çoğ walla. düğünde dabbıl, zırna, atlı da cırıt koşar. bíf yúz, bíf yúz bíf yúz tene gälirdi atlı, bâyde goşarlaR, goşarlaR. walla bân cırıtte hiç inmezdim. olurdu walla Pek gözel olurdu. düğün êderdik, mersah êderdik. bızım yırımız heP türkmen. bunnâr bân döwüğüm. bunnârı bân hıncik yaparım. bân yaparım. iğneynen hâyde hâyde hâyde hâyde vururum kenni. kômür gorum kômür. hâyde döwerim kenni. bu döwme, döwme, e. atta çıkarırlaR gälini, hâyde gırlatırdıq kenni, hâyde gırlatırdıq, hâyde gırlatırdıq kenni. bíf sandıq çehez alırdı. ucuzdu da dúnıya ucuzdu. para yohtu bes ucuzdu. e walla. Pek mabsuttuq, kımse kımseye istemez dârılsın.”

5. Lübnan Türkmenlerine İlişkin Fotoğraflar:

Makalenin etnografik desteğı olarak değerlendirilebilecek, saha çalışmamıza dayalı bazı fotoğraflar aşağıda sunulmuştur.

Bekaa Vadisi, Baalbek bölgesi, Duris'te yaşayan Türkmen çocukları

Bekaa Vadisi, Baalbek bölgesi, Addus'ta bayan Türkmen çobanı

Bekaa Vadisi, Baalbek bölgesi, Addus'ta, geçimlerini Tütün üretiminden sağlayan Türkmenler

Bekaa Vadisi, Baalbek bölgesi, V. 4. Bekaa Vadisi, Baalbek bölgesi, Nanaiyye'de bir kişiyle başlayan görüşmemiz, köydeki yaşlıların ve çocukların ilgisiyle yolu kapatacak düzeyde

5.5.Nanaiyye’de yaşayan Türkmen çocukları V. 5.6. Akkar bölgesi, Kuvaşra’da bir Türkmen çocuğu

Bekaa Vadisi, Baalbek bölgesi, Hadidiye’de bir Türkmen ailesi

Lübnan'da dibekte dövülmüş kahve, en çok tüketilen içeceklerden biri. Duris'te ezgi ve ritim eşliğine Türkü söyleyerek kahve döven bir Türkmen büyüğü

Trablus şehir meydanında (Bugün yıkılmış olan Osmanlı Sarayı'nın karşısında), Türk kökenli Sultan ailesine ait dönemin mimari özelliklerini yansıtan bir bina ve karşısında yer alan Osmanlı Devleti Arması'nın bulunduğu, zemin katı taksi durağı merkez olarak kullanılan, Sultan Abdülhamid Han döneminde yapılmış saat kulesi

6. Kaynaklar:

Aydemir, Ö. K. (2013). Türk Dili Haritasına Bir Katkı: Lübnan'daki Türkler ve Türkçe. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, ISSN: 1868-8934 (online)–1869-2338 (print), Volume: 5, No:1. Almanya. s. 159-173.

Aydemir, Ö. K. (2013). *Lübnan Türk Ağzları*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

Aydemir, Ö. K. (2013). Ortadoğu'daki Kayıp ve Metruk Türkler: Lübnan Türkleri. *Yeni Türkiye Dergisi Türk Dünyası Özel Sayısı*, Yıl: 9, S. 54 Winter. Türkiye. s. 2319-2329.

Halaçoğlu, Y. (2009). *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Sevim, A. (1989). *Suriye-Filistin Selçuklu Devleti Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Yayıma Hazırlayan: Edanur Sağlam